

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > פרשת השבוע תשסה 007 ויצא

פרשת השבוע תשסה 007 ויצא

פירוד , אחדות , אחד

א

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח, י).

מבאר רש"י: "ויצא יעקב" לא היה צריך לכתוב אלא 'וילך יעקב חרנה', ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה".

הרי לנו, שבעצם יציאת הצדיק ישנן שתי בחינות: מצד ה"באר שבע" יש מהלך של "ויצא", ואילו מצד ה"חרנה"- זהו מהלך של "וילך".

"יציאת צדיק מן המקום עושה רושם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה". הרי שעד כמה שבבאר שבע התגלה מהלך של "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה", מאידך בחרן נגלה מהלך של "בא הודה בא זיוה בא הדרה"! ואף בודאי שעדיין היו שם שם ועבר, מ"מ רואים ש'אותה נקודה' שנחסרת מבאר שבע מתגלה עתה בחרן, אותו הוד אותו זיו ואותו הדר שנעלמים מבאר שבע הם המתגלים עתה בחרן.

הרי שבבאר שבע מתגלה- נקודה של 'שלילה', של 'אין', של 'העדר' ההוד הזיו וההדר, ואילו בחרן מתגלה- ה'יש' של ההוד, ה'יש' של הזיו, וה'יש' של ההדר.

ברור הדבר שגילוי 'שלילת' ההוד הזיו וההדר, הינו 'למעלה' מגילוי היש שלהם. כאשר אור הצדיק מסתלק מבאר שבע, ישנה אז בעצם נקודת גילוי עליון יותר.

נבאר בעז"ה את הדברים.

ב

בעצם, שתי בחינות ישנן בתפיסה 'על מה עומד העולם'.

ישנה בחינה- שהעולם עומד על ה'צדיק', כמבואר בפ"ב דחגיגה (יב ע"ב): על מה העולם עומד? "על עמוד אחד ו'צדיק'".

שמו, שנאמר (משלי י, כה) 'וצדיק יסוד עולם'. וישנה בחינה- שהעולם עומד על דְּבָרוֹ יתברך שהוא מקומו של עולם.

החילוק בין שני הדברים הללו נובע מצד התפיסה: שיש מהלך- של פעולת ה'נבראים', ויש מהלך- של פעולת ה'בורא'.

מצד המהלך של פעולת ה'נבראים': אז 'שורש' הפעולה- הוא הצדיק, ועל זה נאמר "וצדיק יסוד עולם" שהוא ה'יסוד' והשורש לקיום העולם. שהרי, אלמלא מציאות פעולת הנבראים, אם יהיה הפסק בתורה או בעבודה- אז לא יהיה קיום לעולם, ולכן מצד המבט הזה, ה'צדיק' הוא "יסוד עולם" כי הוא 'מקיים' את העולם, עליו העולם עומד. "כל העולם כולו ניזון ב'שביל' חנינא בני" (תענית כד ע"ב), הרי שהוא ה'שביל', הוא המקיים, הוא השורש, והוא הצינור לשפע.

מאידך, מצד המבט העליון יותר, יש תפיסה: שהפעולה היא פעולה של ה'בורא' ולא פעולה של ה'נברא'. ומצד תפיסה יותר עליונה זו, הכח הפועל- זה הוא יתברך, וה'יסוד' וה'מקיים' של העולם- זה הקב"ה!

הרי לנו כאן שני מהלכים.

זהו מה שנקרא באריז"ל, שיש בחינה של 'קו' שנכנס לתוך החלל המצומצם אשר בו ה'רשימו'. נבאר את הדברים.

לשון רש"י לפנינו- "מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה 'רושם'", כלומר: כאשר מסתלקת ה'המשכה' של הצדיק, שהיא "כל העולם כולו ניזון ב'שביל' חנינא בני", שהיא ה'שביל', ה'צינור' שדרכו נמשך ה'קו'- אז זה "עושה רושם", מתגלה ה'רשימו' שלפני ה'קו'.

ה'רשימו'- זוהי העבודה של הקב"ה כי הוא נעשה ע"י, ואילו ה'קו'- זוהי העבודה של הנבראים להמשיך את ההארה מהאין סוף כאן בעולם, שכפי ערך עבודתם כך ערך ההמשכה. וכאשר מסתלקת העבודה של הצדיק, "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה", הרי שיש סילוק ממהלך ההמשכה שהוא מעשה הנבראים, סילוק הקו, ואז זה "עושה רושם", מתגלה ה'רושם', ה'רשימו'.

כלומר, מציאות הצדיק- היא גילוי של מעשה הנבראים, וסילוק הצדיק- הוא גילוי של מעשה הבורא. ולכן, 'שלילת' מעשה הנבראים, מעשה הצדיק, "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה", היא גופא הגילוי היותר עליון של מקומו של עולם, שהוא הוא היסוד והקיום לעולם, ושזו המציאות היותר עליונה והיותר מכוונת. כי בעומק, יש בחינה שה'קו' למעלה מן הרשימו, בסוד שהזכר מעל הנקבה. אולם יש בחינה היפכית- שה'רשימו' מעל הקו, בסוד "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב, ד), למעלה מבעלה!

זהו כאן בעצם מהלך יציאת יעקב מארץ ישראל לחוץ לארץ.

בארץ ישראל נאמר "ארץ אשר... עיני ה' אלקיך בה מְרֻשֵׁת השנה ועד אחרית שנה" (עקב יא, יב), וכאשר יש כאן סילוק של יעקב אבינו מארץ ישראל, בעצם מתגלים אז ה"עיני ה'!" כי כל זמן היות הצדיק- ה"עיני ה'" מתגלים דרך לבוש של הצדיק, משא"כ כאשר הצדיק מסתלק- יש גילוי ל"עיני ה'" ללא לבוש!

כל זמן שהצדיק במקום, וכביכול "הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה"- אז יש הכהה והעלם לגילוי ה"עיני ה'", מה שאין כן כאשר הצדיק מסתלק, ו"פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה"- דייקא אז מתגלה המהלך של "עיני ה' הַמָּה משוטטים בכל הארץ" (זכריה ד, י).

נמצא, שמהלך הגילוי היותר עליון כאן היה ה'סילוק', ה"ויצא יעקב", "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה", כי זהו גופא גילוי ה"אין עוד מלבדו", כי כאן דייקא מתגלה סילוק מעשה הנבראים וגילוי מעשיו של הבורא!! "ולמה הזכיר יציאתו?"- כי בעצם היציאה יש את נקודת השורש לגילוי יותר עליון מ"וילך חרנה".

נמצא, שהכח שאתו יצא יעקב- הוא כח ה'שלילה'. הוא לא יצא עם הכח של "וילך חרנה", כח ש'יש' שם הוד ש'יש' שם זיו וש'יש' שם הדר, אלא הוא יצא מהנקודה של "פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה", כח 'שלילת' עצמו, כח 'סילוק' עצמו. יעקב לא יצא עם הכח דיליה, אלא הוא יצא עם נקודה של 'ביטול' כח עצמו, ועם הכח הזה הלך יעקב לחרן!

ג

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" (פסוק יא'). כתב רש"י: "ויפגע" - ...ורבותינו פירשו לשון תפילה, כמו 'ואל תפגע בי', ולמדנו שתיקן תפילת ערבית". הרי שמתגלה כאן בפרשה מהלך של תפילה: תיקן יעקב אבינו את תפילת ערבית.

אחד החילוקים היסודיים בין תפילת שחרית ומנחה לתפילת ערבית, הוא: שתפילות שחרית ומנחה הן חובה, ואילו תפילת ערבית היא רשות, כמבואר בסוגיא בברכות (כז ע"ב).

עומק הדבר.

טעם הדבר שתפילת ערבית היא רשות- מפני שזהו גילוי שיש מקום לנברא להתדבק ב'שלילה' של הפעולה ולא בחיוב שלה!!

מצד התפילות של שחרית ושל מנחה, הרי שהן 'חובה', כלומר- שמוטל על האדם להתדבק בנקודת ה'עשיה', ב'פעולת' הנברא, מה שאין כן בתפילת ערבית שתיקן יעקב אבינו ע"ה, מתגלה כאן מהלך עליון יותר שהיא 'רשות', כלומר- שכשם שהאדם יכול להיות דבוק בנקודת הפעולה להתפלל, כך הוא גם יכול להיות דבוק בנקודה שלא להתפלל!

זהו עומק הגילוי כאן שיש מהלך של 'שלילה' שמתגלה בתפילת ערבית, כלומר: יש מקום לתפילה שהרי יש את תפילת ערבית, ומ"מ הרשות ביד הנברא לדבוק ב'שלילה' של התפילה ולא בחיוב דידה.

זהו המהלך הפנימי שיעקב אבינו תיקן את תפילת ערבית.

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" - ורבותינו פירשו לשון תפילה... ולמדנו שתיקן תפילת ערבית", הכח הזה לתקן את תפילת ערבית שתהיה תפילת רשות, להתדבק בכח ההעדר של התפילה, הוא ההמשך למהלך של "ויצא יעקב מבאר שבע, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה".

כלומר- ה'סילוק' של יעקב אבינו מארץ ישראל והתגלות ה"עיני ה'", הוא הוא גופא הכח לתקן את תפילת ערבית! הוא הכח המתקן את ה'רשות' שבתפילת ערבית, הוא הכח להתדבק ב'שלילה' של התפילה ולא רק בחיוב שלה.

זהו הכח המתגלה כאן ביעקב אבינו: שלעומת השחרית והמנחה שיש גילוי של 'חיוב', מצד הערבית המהלך הינו גילוי של 'שלילה'.

ד

בהמשך רש"י (שם) כתוב: "ולמדנו שתיקן תפילת ערבית, ושינה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפצה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הנשה". ובגמ' שם (חולין צא ע"ב): "כי מטא לחרן אמר: אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי? כד יהיב דעתיה למיהדר- קפצה ליה ארעא, מיד- ויפגע במקום", הרי שכיון שהרהר בדעתו- מיד קפצה לו הדרך.

מה הענין בזה שקפצה לו הדרך?

בעצם, החילוק הנוסף שיש בין תפילות שחרית ומנחה לתפילת ערבית, הוא: שתפילות שחרית ומנחה הן ביום, באור שהוא גילוי, ואילו תפילת ערבית היא בלילה, בחושך.

וכפי מה שביררנו, היום- הוא נקודת הפעולה, "יצא אדם לפעלו ולעבדו עדי ערב" (תהלים קד'), מה שאין כן הלילה- היא ענין של מנוחה, העדר פעולה. ומצד כך, תפילות שחרית ומנחה הן ההתדבקות ב'חיוב' של הפעולה, ולכן הן באור, מה שאין כן תפילת ערבית שהיא התדבקות בכח של 'רשות', בכח האפשרות 'לא להתפלל', לכך היא דייקא בלילה שאיננה זמן של

אמנם, הבחנה נוספת יש בדבר- ששחרית ומנחה הן בבחינה של אור ואילו ערבית בבחינה של חושך: האור בעצם נותן את נקודת ה'התחלקות', מה שאין כן החושך בעומק הוא נקודת ה'אחדות'!

אף שבפשיטות ידוע להיפך, אבל בעומק, כאשר יש אור, אז האדם רואה ומודד את המרחק שלפניו: מרחק קטן- זהו אמה, יותר רחוק- אמתיים, ישנה נקודת 'הבדלה' של המרחק [בענינו עתה ש'קפצה לו הדרך' שזהו יחס של 'מקום'], מה שאין כן בבחינה של החושך, אין כמעט הבדל בין אמה או אמתיים או שלש, אלא הכל שווה לפניו כי שום מרחק אינו בר תפיסה.

מה שתמיד ידוע שהאור למעלה מהחושך- זהו מחמת שהחושך הוא ב'פירוד' ואילו האור ב'הרכבה', אבל בבחינה היותר עליונה הדברים מתהפכים- האור מגלה את ה'נפרדות' ואת הכח 'לחבר', ואילו ה'שורש' של החושך מגלה את הנקודה של 'אין פירוד'!! מצד האור- יש נקודה של 'התחלקות' אלא שזו התחלקות שיוצרת 'הרכבה', מה שאין כן מצד החושך- 'אין התחלקות'! זהו העומק בעצם של החושך ש'למעלה' מן האור.

זה המהלך של "תיקן יעקב אבינו את תפילת ערבית": הוא בעצם בא לגלות את הנקודה ש'למעלה' מנקודת ההתפרדות.

ומה ש"קפצה לו הדרך" [בלי להיכנס למחלוקת רש"י ורמב"ן שבענין], העומק המתגלה בדבר: זה לא ענין שה'שינוי' ממקום למקום נעשה במהירות, אלא זהו גילוי עצמי ש'אין' נקודה של התחלקות וממילא- אין כאן ענין של מרחק. זהו בעצם הסוד של קפיצת הדרך: שהסדנא דארעא 'חד הוא' (קידושין כז ע"ב, ומקורו בפסיקתא זוטרא (לקח טוב) ויצא פכ"ח, יג), כלומר- ש'אין התחלקות' של מקומות!...

ה

"וילן שם כי בא השמש, ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא", מדייק רש"י: "היה לו לכתוב 'ויבא השמש וילן שם', 'כי בא השמש'- משמע ששקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילין שם", וכדברי הגמ' (בחולין שם) "כד צלי בעי למיהדר, אמר הקב"ה: צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה? מיד בא השמש".

עומק הדברים.

המהלך של 'ער'- זהו מהלך של פעולה, מה שאין כן 'ישן'- זהו מהלך של 'העדר' פעולה. וכאשר התגלה כאן ביעקב אבינו מהלך של 'שלילה', של 'העדר' הפעולה כנ"ל, בהכרח שזה יתראה בצורה של "כי בא השמש" ש'ישן', "כדי שילין שם".

נבאר.

ישנם כאן שני חלקים: א. "כי בא השמש"- משמע ששקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה", כלומר היה כאן שינוי סדרי מעשי בראשית שהשמש שקעה ש'לא בעונתה', וב. התכלית של הדבר היה- "כדי שילין שם".

בענין החלק הראשון של שקיעת השמש ש'לא בעונתה', בעצם, כאשר השמש שוקעת בעונתה, אז המהלך הוא- שיש זמן של פעולה ויש זמן שאינו של פעולה, אבל כאשר מתגלה ה'עצמיות' שלמעלה מהפעולה- הרי שמתגלה שגם בזמן שיש אור בעצם זהו חושך!! וזו הבחינה ש"שקעה לו חמה שלא בעונתה", כלומר- התגלה שהאור, בעומק שלו, הוא בעצם חושך ולא אור!

עומק ה'פעולה' בעצם- הוא 'שלילה' ולא חיוב (ע' נח ס"ה אות ד-ו'; לך לך אות ט'; בחקתי אות טו'; בלבבי ח"ט פ"ד § ח'!)! זהו גילוי עומק יתר על מה שבורר לעיל שתפילת ערבית היא רשות 'לא להתפלל' ולהתדבק בשלילה, כי בעומק יותר: עד כמה שזה רשות 'לא להתפלל', אז גם כאשר הוא 'מתפלל'- הוא 'דַבֵּק' בבחינה של 'רשות שלא להתפלל' וזה נקרא שהוא 'לא מתפלל', זהו מהלך של 'פעולה' שמצטייר בה - כלומר שמתגלה בה - נקודה של 'העדר' הפעולה, אין זו רק 'שלילה' של

פעולה, אלא 'עצם' הפעולה מתגלה כשלילה!!

ועומקם של דברים: כי הפעולה היא בסוד ה'השגה', ואי-הפעולה בסוד ה'לא מושג', וכאשר נגלה התכלית של "תכלית הידיעה שלא נדע", הרי שגם ה'נדע', גם ה'השגה' לא נודעת ולא מושגת!

זוהי הבחינה ש"שקעה לו חמה שלא בעונתה", כלומר: שאף שמצד החמה- "יצא אדם ל'פעלו' ול'עבודתו' עדי ערב", אבל בעומק מתגלה- שבעצם אין 'פעולה' ואין 'עבודה'!...

"שקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילין שם", המכוון היה דייקא ש'ישן ביום' ולא רק שיישן בלילה! היה כאן מהלך עצמי שיתגלה שהוא יישן- 'העדר' של פעולה, ויתר על כן- שהשינה תהיה ב'יום' ולא בלילה, שהחושך, הלינה, תתגלה דווקא ביום!

I

"ויקח מאבני המקום וישם מראש'ותיו" (פסוק יא'), מפרש רש"י: "עשאן כמין מרזב סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות. התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת- עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת- עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזה שנאמר (בפסוק יח') 'ויקח את האבן אשר שם מראש'ותיו'".

מתגלה כאן באבנים, מחד- מהלך של פירוד, "התחילו מריבות זו את זו", ומאידך- גילוי של האחדות, "עשאן הקב"ה אבן אחת".

ביאור הדברים.

כאשר תופסים את המהלך מצד פעולת ה'נבראים', שה'צדיק' הוא היסוד עולם, אז כל אבן אומרת: "עלי יניח 'צדיק' את ראשו", 'כל אחת' מחפשת את הצדיק. מה שאין כן מצד המהלך של פעולת ה'בורא', אז המהלך הוא: "מיד עשאן הקב"ה אבן 'אחת'!"

כלומר, מצד הבחנת פעולת ה'צדיק', שזוהי עדיין הבחנה של 'הרכבה', שיש 'נפרדות' וצריך הרכבה, אז יש מהלך של "התחילו 'מריבות' זו את זו, זאת אומרת- 'עלי' יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת- 'עלי' יניח", כל אחת רוצה להתחבר מצד ה'נפרדות' שבה לצדיק, "עלי יניח" דייקא 'עלי' ולא על חברתה. מה שאין כן כאשר מתגלה המהלך של פעולת ה'בורא', אז דייקא "עשאן הקב"ה אבן 'אחת'", מצד המעשים של ה'בורא'- אין נפרדות אלא רק גילוי של 'אחדות'!

עד כמה שיש התדבקות בנקודה של עלי יניח 'צדיק', אם זה 'צדיק'- אז זה 'עלי' דייקא ולא חברתה, אבל עד כמה שעשאן 'הקב"ה' שיש כאן פעולה של 'בורא'- אז ממילא זהו במהלך של אבן 'אחת'!!

יותר בעומק.

מה שהקב"ה עשאן "אבן אחת", זו לא הבחנה שבשביל שהן לא יריבו לכך עשאן "אבן אחת" כדי שיניח את ראשו על 'כולן', אלא עומק הדברים הוא: שה'עשאן אבן אחת' ענינו- מחמת שאין תביעה של 'אני' שאומר "עלי דוקא ולא על חברתי"!

אין הכוונה שכאשר תתאחדנה אז כל אחת תקבל את סיפוק ה'אני' שבה, אלא "עשאן אבן אחת" זהו 'ביטול' האני שרוצה דוקא 'עלי', זהו הגילוי ש'למעלה' מנקודת ההתפרדות!!

II

ישנה כאן עוד הבחנה עמוקה.

בדברי רש"י הנ"ל מבוארים בעצם שני חלקים.

בתחילה מבאר רש"י: "עשן כמין מרזב סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות", כלומר שהמהלך כאן היה לעשות מרזב 'סביב' לראשו לשמרו מפני החיות.

ואח"כ מוסיף רש"י: "התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת- עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת- עלי יניח", כאן זה כבר לא מהלך של שמירה 'סביב' לראשו, אלא זוהי עוד נקודה- היכן להניח את 'הראש' עצמו.

נמצא שהיו כאן שני צרכים באבנים: צורך אחד- לעשות מרזב 'סביב' לראש, וצורך שני- כדי להניח את 'הראש' עצמו.

מצד המהלך של היכן להניח את 'הראש', הרי שכאן צריך דוקא אבן 'אחת' ולא את השאר, כמבואר בשפתי חכמים: "כי לעשות תחת מראשותיו ממש די באבן אחת". נמצא שמצד ה'מוחין', מצד ה'ראש'- יש כאן כביכול את בחינת ההתפרדות.

מה שאין כן בשביל לעשות מרזב 'סביב' לראשו, שזה סוד ה'עיגול', אז צריך את כל האבנים ב'שוה', ומצד כך- אין נקודה מי 'יותר' חשובה, כי אם 'אחת מהן' תחסר כבר יהיה מקום לחיות להיכנס, לא תהיה כאן שמירה גמורה, וימצא שכל השאר 'לא הועילו'. נמצא ש'כל אחת' צריכה את חברתה, ואין כאן מהלך של זו 'יותר' מזו!

עומק הדברים.

"מיד עשן הקב"ה אבן אחת"- כאן בעצם זהו הגילוי שלמעלה מה'מוחין', למעלה מה'ראש', זהו הגילוי כיצד ה'עיגול' מתגלה ב'כולן' ויש כאן אחדות פשוטה, השתוות בין כולן!!

ה"עשן כמין מרזב סביב לראשו" שזהו בעצם סוד הכתר, זו הבחינה של העיגול שלמעלה מן הראש, ואז גם כאשר מחפשים על מה להניח את 'הראש', אין את השבירה של "עלי יניח", אלא יש גילוי של "עשן אבן אחת" שהאדם מניח את ראשו על גבי 'ביטול' המחשבה, לא על קיום היש ולא על קיום הנפרדות!

כלומר.

מצד ה'ראש'- יש ראש ויש סוף, כי אם יש 'ראש' אז הראש הוא לא סוף והסוף הוא לא ראש, יש מהלך של 'נפרדות'. אבל מצד ה"עשן כמין מרזב" שזה סוד העיגול- בעיגול כידוע אין ראש ואין סוף וכל נקודה 'שוה' אחת לחברתה.

והמהלך להניח את 'הראש': מצד המהלך של 'צדיק', שהוא בבחינת תלמיד 'חכם', בחינת 'ראש'- הוא ראש הדור, יש מהלך של נפרדות כביכול, יש ראש ואז יש "עלי יניח" ולא על חברתה. אבל מצד הגילוי היותר עליון של עשן 'הקב"ה'- אז זה נעשה "אבן אחת", ואז יש כאן 'ביטול' של הראש.

"זאת אומרת- עלי יניח צדיק את ראשו, מיד- עשן הקב"ה אבן אחת": בתחילה ביררנו שיש ביטול של ה'עלי', הביטול השני זהו הביטול של ה'צדיק', והביטול השלישי המתגלה כאן זהו הביטול של ה'ראש'.

שלושה אופנים של ביטול מתגלים כאן: א. מצד מה שכ"א אומרת "עלי", שזוהי תפיסת ה'אני', עלי ולא על חברתה- הביטול הוא מצד העיגול שישנה 'אחדות פשוטה'. ב. מצד ה"יניח צדיק"- הביטול נעשה כאשר רואים את מעשה ה'בורא' ולא את מעשה הנבראים. ג. מצד ה"ראשו" שתופסים שיש 'ראש'- הביטול הוא שיש 'עיגול', ואז אין כבר מהלך של ראש.

נמצא שעומק המהלך ש"עשן הקב"ה אבן אחת" הוא לשלול את שלשת אופני הנפרדות- לא 'עלי' ולא 'צדיק' ולא 'ראש': לא 'עלי'- כי יש כאן אחדות, לא 'צדיק'- כי עשן הקב"ה, ולא 'ראש'- כי אם זו מציאות אחת אין בחינה של ראש!...

זהו הגילוי במהלך יציאת יעקב אבינו מארץ ישראל לגלות אצל לבן, ובעצם השורש הוא: לבאר ולגלות את נקודת ה'אחדות', כלומר לגלות את 'שלילת' פעולת הצדיק וגילוי מעשה ה'בורא'!!

ח

זהו גם כל מהלך גילוי הסולם שראה יעקב אבינו.

"ויחלם, והנה סלם מַצֵּב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו" (פסוק יב), מבואר בחז"ל (תנחומא ויצא סי' ב') שהראה הקב"ה ליעקב אבינו כמה שרי האומות עולים, "ושל אדום עולה ולא ידע כמה, באותה שעה נתירא יעקב אבינו ואמר שמא לזה אין לו ירידה, א"ל הקב"ה 'ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל' (ירמיה ל, י) כביכול אפילו אתה רואה עולה אצלי- משם אני מורידו שנאמר (עובדיה א, ד) 'אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה'".

בחלום, רואה יעקב אבינו מהלך של סולם- "והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה": ישנה כאן תפיסה של מעלה- "ראשו", תפיסה של מטה- "מוצב ארצה", וישנו מהלך של עליה וירידה- "והנה מלאכי אלקים עולים וירדים", הקב"ה מראה ליעקב אבינו כיצד כל השרים עולים, כלומר כיצד נראית 'פעולת' כל אחד מהם.

אבל בעצם, ב"אם תשים בשמים קנך משם אורידך נאם ה'", הקב"ה מברר: שאין כאן פעולה!!

כלומר, הענין שהקב"ה מוריד את שרו של אדום, זה לא רק ענין של "משפיל גאים" שההורדה תשלול מכאן ואילך את העליה, אלא זהו הגילוי ה'עצמי' שלא שייך לא לעלות ולא לרדת, שלא שייך 'לפעול' כי ישנה רק פעולה של בורא ולכן לא שייך לעלות!

זהו ה"עולים וירדים" שמתגלה כאן בסולם.

מצד המלאכים כתוב (פסוק יב')- "והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו", מה שאין כן מצדו יתברך נאמר (פסוק יג')- "והנה ה' נָצַב עליו, ויאמר אני ה'" וגו', כלפיו יתברך כביכול- אין ענין של עליה ואין ענין של ירידה, אלא רק "ניצב"!

אם נקרא את הפסוקים בפסוק אחר, אז יצא כך: "והנה מלאכי אלקים עולים וירדים בו והנה ה' ניצב" ר"ל- שגילוי האלקות מגלה את ה'ניצב' ולא את נקודת ה'עולים וירדים'.

מצד פעולת ה'נברא'- נראה לאדם שהוא עולה ונראה לו שהוא יורד, כמבואר בחז"ל (אבות ד, יא; שבת לב ע"א) שמכל מעשי הנבראים נבראים מהם מלאכים, שהם הפרקליטין והם הם המליצי יושר שעולים ומלמדים זכות למעלה, ולאחר מכן יורדים ושומרים על האדם כמבואר הרבה בחז"ל (ע' זה"ק ח"ג תוספות שז ע"ב סי' טו'; ופסיקתא זוטרא הנ"ל). אמנם כל זה הינו מצד התפיסה שיש פעולה של מעשה ה'נבראים', ומעשה טוב- יוצר מלאך טוב, ומעשה ח"ו רע- יוצר מלאך רע, וכפי עומק הפעולה- כך נוצרים המלאכים, שזהו סוד הבחירה, שבכח הנברא ליצור ולחדש מלאכים טובים או ח"ו להיפך ע"י מעשיו!

אבל עד כמה שהאדם דבק בנקודה של 'שלילת פעולת הנברא'- אז מתגלה המהלך של "והנה ה' ניצב"! לא גילוי של 'מלאכים עולים וירדים', אלא גילוי- ש'הקב"ה' נמצא ומצדו יתברך אין פעולה של מעשה הנבראים!...

ט

בעצם, מחד כמבואר בחז"ל וכפי שמביא כאן בעל הטורים: "עלים וירדים בו- בגימ' בבל ומדי ויון ורומי", שבחלום הסולם הראהו הקב"ה ליעקב אבינו את ענין הגלויות. מאידך אומר בעה"ט: "והנה סולם- בגימ' 'זה קץ', שהראהו קיצי הגלויות".

והיינו- שישנם כאן שני מהלכים של גילויים.

מצד ה"עולים וירדים בו", מצד נקודת ה'תנועה'- אז מתגלה המהלך של הגלויות, כדברי בעה"ט שזה בגימ' "בבל ומדי ויון ורומי"! מה שאין כן כאשר הוזכר ענין הסולם, "והנה סלם 'מוצב' שהסולם עצמו 'מוצב' ואינו מתנועע [כי התנועה היא 'על גביו' לא 'בו']- אז הגילוי הוא: "והנה סולם- בגימ' 'זה קץ', שהראהו קיצי הגלויות!"

והרי שמצד ה"עולים וירדים"- זהו סוד הגלות, ואילו מצד הסולם 'עצמו', מצד ה"מוצב"- זהו סוד הגאולה!...

בעצם מה שמתגלה בסולם 'עצמו'- זה ה"והנה ה' ניצב"!

כלומר, הסולם כאן מתחלק לשתי נקודות: יש את עצמיות הסולם ש'אין' בה תנועה, ויש את נקודת התנועה שעל גביו. ועד כמה ש'יש' התנועות של מעשי הנבראים- אז יש מעשה לטוב ומעשה למוטב, מתגלים החטא והעון, וממילא יש גלויות! אבל עד כמה שדבקים בנקודת ה'שליה', ש'אין' פעולה, סולם "מוצב"- אז כאן דייקא מתגלה סוד הגאולה, "קיצו הגלויות", נקודה של- 'אין גלות'!! כי 'קץ' הגלות זה לא רק ענין לגלות איפה 'סוף' הגלות, אלא 'עצמיות' קץ הגלות היא הגילוי ש'אין מקום' לגלות בעצם! זהו סוד ה"היינו כחולמים" (ע' בלבבי ח"ט פ"ב § יד', וח"ח פ"ב אות טו') שלמפרע' מתגלה שלא היה מהלך של גלות ולא רק מכאן ואילך!!

זהו הענין המוזכר כאן בחז"ל (בר"ר ויצא פר' ס"ט אות ג', ופסיקתא זוטרא הנ"ל) שלחד מ"ד יעקב אבינו גופא הוא עצמו היה הסולם. וביאור הדברים: שעד כמה שהתגלה בסוף מהלך יציאת יעקב אבינו לחרן וחזרתו משם, ש"ינתר יעקב לבדו" וכפי שאומרים חז"ל (בר"ר וישלח פר' עז אות א') שנתדבק ב"ונשגב ה' לבדו", הרי שהוא נתדבק ב"ניצב" נמצא איפא שהוא גופא הסולם שעל גביו עולים!

ברור הדבר שצריך האדם להתדבק גם בנקודת ה"ניצב" ולא רק בנקודת ה"עולים ויורדים".

מצד המלאכים, מצד "הן אַרְאֵלִים צַעְקוּ חֲצָה" (ישעיהו לג, ז) דייקא יש מהלך של "עולים ויורדים", מה שאין כן מצד העומק היותר פנימי, כאשר האדם מעמיד את עצמו בבחינה של "ניצב", שזהו "סולם מוצב", שזו בחינת יעקב ככתוב בחז"ל, אז הוא זוכה ל"והנה ה' ניצב" ומתגלה אצלו הקב"ה!...

כאשר הכלי מדבק את עצמו ב"עולים ויורדים", אז הוא מקבל הארה של "עולים ויורדים", הוא חי בעולם התמורות, מה שאין כן כאשר הכלי הוא עצמיות של "סולם מוצב", אז גם ההתגלות על גביו היא אור של "והנה ה' ניצב", ומתגלה הקב"ה ש"אני הויה" לא שנית" (מלאכי ג, ו) שאין תנועה אין עליה ואין ירידה!!

,

"וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (פסוק טז'). "ואנכי לא ידעתי", כלומר- שה'אנכי' הוא בבחינה של 'לא ידע', שזהו ביטול מעשי הנבראים. "אנכי", את עצמיות ה'אני' איני יודע, כלומר: אני שולל את מציאות ה'אני' שלי (ע' בלבבי ח"ח פי"ב אות ד, ז; פ"ב אות ט-יא; פ"ו אות יא; וח"ו פ"ג-ד)! זה מה שמתגלה כאן ביעקב אבינו.

בהתגלות הסולם מבטיח הקב"ה ליעקב אבינו: "והנה אנכי עמך, ושמרתך בכל אשר תלך, והשבתיך אל האדמה הזאת, כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך" (פסוק טו'), וכי ח"ו אחר אשר יעשה "את אשר דברתי לך", 'כן' אעזבך?! ברור ופשוט שלא. אלא, עד כמה שיש מהלך של 'תנועה', "בכל אשר תלך והשבתיך"- אז יש מהלך של "כי לא אעזבך", אבל לאחר מכן- מגיעה נקודת ההתכללות הגמורה שהיא 'למעלה' מן התנועה, ואזי זה לא ענין של "לא אעזבך", אלא הנברא נכלל בו יתברך שמו!!...

עוד מבטיח לו הקב"ה: "הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך" (פסוק יג'), ומביא רש"י מחז"ל "קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו כארבע אמות".

עומק הדברים.

"קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל"- זהו הגילוי של 'אין התחלקות' של מקומות, זהו הגילוי של "עיני ה'" שנמצאים! כי עד כמה שעיני הנברא הם שנמצאים- אז ישנה התחלקות, אבל עד כמה שבארץ ישראל מתגלים ה"עיני ה'"- מצדו יתברך אין נפרדות

זו הבחינה של 'קיפל'.

"ה'קיפל הקב"ה" הינו מצד- שעד כמה שיש כאן גילוי של 'הקב"ה' אז בהכרח שזה במהלך של 'קיפל', במהלך שאין נפרדות, אין התחלקות של מקומות!

"וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשיתיו וישם אותה מצבה... וידר יעקב נדר לאמר... והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים" (פסוקי יח-כב').

"והאבן הזאת", זוהי אותה אבן שמתגלה בה הנקודה של אין פירוד, אותה נקודה של אחדות, זהו גילוי עצמי על כל הדברים: כי עד כמה שיש תנועה של "עולים ויורדים"- אז יש פירוד, אבל עד כמה שיש מהלך של "סולם מוצב", "והנה ה' ניצב"- אז אין מהלך של פירוד!

זהו כל הגילוי, והפרטים רבים.

אבל המהלך הפנימי הוא 'אחד': לברר ולגלות ש"אין עוד מלבדו", לגלות את הנקודה של "אבן אחת", את שלילת ה'נפרדות', ושיהיה "נשגב ה' לבדו".

הכלי הוא- "ויותר יעקב לבדו", אבל ההתדבקות היא- ב"אין עוד מלבדו", ב"ונשגב ה' לבדו", "והנה ה' ניצב עליו", כלומר "ניצב" הוא בבחינה של "אין עוד מלבדו", ש'אין' נפרדות אלא 'אחדות פשוטה'!...

- [1] [ויצא](#)
- [2] [פרשה תשס"ה](#)

Source: <https://bilvavi.net/shiur/ויצא-007-פרשתהשבעותשסה>

Links

[1] <https://bilvavi.net/vayetzei>

[2] <https://bilvavi.net/5765parsha>